

יחסי הורים ומתבגרים

הרב שי יהודאי

אוכלוסיית היעד: כיתות י'–י"ב | מספר המשתתפים המומלץ: 20 | זמן: שני שיעורים
ציוד נדרש: מחשב, מקרן, מסך ורמקולים; כרטיסים (מובאים בנספח) ודפים.

רציונל

בגיל ההתבגרות הקשר עם ההורים הופך להיות מורכב יותר. בשנות הילדות, הילד גדל ומתפתח והוא רואה בהוריו דמויות שסמכותן אינה מוטלת בספק (והיא בלעדית או עיקרית). בהגיע הילד לגיל ההתבגרות מתפתחת דינמיקה חדשה: מעבר ממקום של קבלת סמכות אל מציאות שמתאפיינת בראייה ביקורתית בחיפוש ובשאיפה לפיתוח זהות עצמית. מציאות זו מעוררת לא פעם מתחים וקשיים בקשר עם ההורים. ביחידה זו נציף את הקושי, ונציע כיוון חשיבה על הקשר עם ההורים. המלצה: המנחה יוועץ עם אנשי הייעוץ החינוכי בבית הספר לפני הנחיית המפגש כדי לדעת האם ישנם תלמידים עם סיפור משפחתי מורכב בכיתה, והאם להנחות סדנה זו.

מטרות

1. לימוד על מורכבות הקשר שבין ההורים לילדיהם;
2. פיתוח התבוננות פנימית על הקשר האישי עם ההורים;
3. לימוד תפיסת חז"ל בעניין כיבוד הורים;
4. לימוד על המחויבות של הורים כלפי ילדיהם.

מהלך ההפעלה

שלב ראשון

נצפה באחד מסרטי הבוגרים של מגמות תקשורת בחמ"ד העוסקים ביחסי הורים ומתבגרים. ניתן למצוא מספר סרטונים באתר היחידה לחינוך לחיים במשפחה תחת הכותרת: סרטונים; יחסי הורים, מבוגרים ומורים עם מתבגרים.

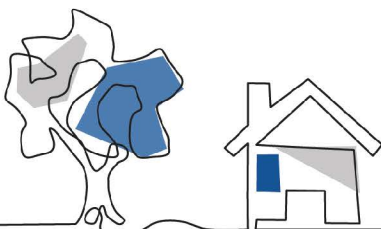
שאלות לדיון

- ← מה ראינו? – שאלה שתמיד ראוי לפתוח בה – היא מכניסה אותנו לעולמם של התלמידים. אומנם אנחנו באים 'מצוידים' בתפיסות ובתובנות שכבר התגבשו אצלנו, אך בשלב זה חשוב לנו במיוחד לשמוע מה התלמידים רואים ומבינים (ולא להשמיע להם את עמדותינו).
- ← מה הנקודה המרכזית שהסרט מעלה?

שאלה להעמקת הדיון (כדי שלא יישאר ברובד התאורטי בלבד)

- ← איזה משפט, רגע או תמונה בסרט 'דיברו' אליכם במיוחד?

הדיון בכיתה פותח צוהר לעולמם הפנימי של התלמידים, וייתכן שיעלו בו כיוונים שלא חשבנו עליהם.

שאלות להמשך הדיון

- ← אילו יכולתם להעביר מסר להורים. מה הייתם אומרים להם?
- ← אילו יכולתם להעביר מסר לנער/ה. מה הייתם בוחרים לומר?

שלב שני

שלב זה ייוחד לסדנה – "מה קיבלתי מהבית?"

נחלק לתלמידים דפים ונבקש מהם לצייר עליהם – כל תלמיד על הדף שלו – את הבית שלהם ואותם ביחס לבית (יחס מבחינת הגודל ומבחינת המיקום).

נבקש מהתלמידים לשתף את חבריהם בציור שלהם ולתת הסבר קצר על הדרך שבה בחרו לצייר את עצמם ואת ביתם.

לאחר מכן נבקש מהם לכתוב ערך אחד שבביתם פעלו לאורו והם רוצים להמשיך ולאמץ אותו. אפשר להקדים ולספר לתלמידים שבמסכת אבות אנו פוגשים משניות שפותחות במילים "הוא היה אומר" – אמירה המייצגת דרך חיים של אותו תנא. נבקש מהתלמידים לכתוב את ה"הוא היה אומר" של הבית שלהם, ולחשוב על ערך שהיה 'קו מנחה' בביתם, שאותו הם רוצים לאמץ לעצמם גם בהמשך הדרך.

נבקש מהתלמידים לשתף – להציג את הערך שכתבו וללוות אותו בדוגמה המלמדת על יישומו בחיים.

שלב שלישי

שלב זה ייוחד ללימוד על היחס הראוי להורים על פי תפיסת חז"ל. נציג לתלמידים מימרות אחדות מן הגמרא שעוסקות בכיבוד הורים.

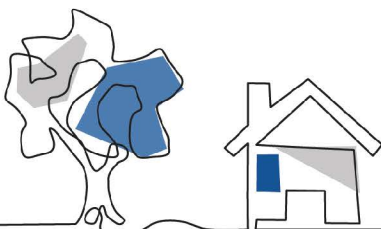
הכיתה תתחלק לקבוצות קטנות (4-5 תלמידים בכל קבוצה). כל קבוצה תקבל כרטיס שעליו מימרה של חז"ל או סיפור קצר, ולצידם שאלות. כל קבוצה תדון בקטע שקיבלה בעזרת השאלות המנחות. בתום הלימוד – נתכנס במליאה. כל קבוצה תבחר מתוכה / נציג והוא יקרא את הקטע לפני כולם וישתף את הכיתה בתשובות שגיבשה הקבוצה.

כרטיסים לדוגמה מופיעים בנספח.

שלב רביעי

נסכם את שעשינו עד כה ונציג למשתתפים תמונה כוללת ומקיפה:

צפינו בסרט שעסק ביחסי מתבגרים עם הורים או מורים. בעקבות הצפייה שאלנו את עצמנו מה היחס שלנו אל הבית, ולבסוף התבוננו בחובת כיבוד הורים.

לאן כל זה מוביל אותנו ביחס אל הורינו? איך אנחנו אמורים לדבר איתם? להתמודד ברגעים קשים? כיצד נפעל כדי שהמציאות המשותפת לנו ולהורינו תהיה מציאות מיטבית?

בשלב הזה נאפשר לתלמידים לדבר ולשמוע איש את דברי רעהו, ומתוך כך להבין מה נותן להם כוח להצליח בכיבוד ההורים.

ההערה: בעת הדיון, על המנחה להיות רגיש לתלמידים שמתמודדים עם מצבים מורכבים במשפחתם, אשר משפיעים על מערכת היחסים בתוך המשפחה.

סיכום

ביחידה זו דיברנו על הקשר המורכב בין הורים לילדיהם המתבגרים, ובוחן יחד לעומק את הקשרים שלנו עם הורינו, למדנו מדברי חז"ל וניסינו לברר מהי הדרך שבה כדאי וראוי להתנהל במערכת יחסים זאת.

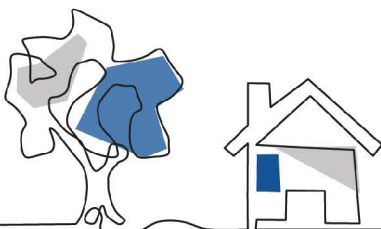
נספח

תלמוד בבלי, קידושין ל"ב

- "ת"ר, שלשה שותפין הן באדם: הקדוש ברוך הוא, ואביו ואמו. בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אמר הקדוש ברוך הוא: מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני."
- א. ההורים הביאו אותנו לעולם בשותפות עם הקב"ה. באילו 'חלקים' נוספים של גידולנו ההורים שלנו שותפים לקב"ה?
- ב. מה הקשר בין הכבוד להורים לכבוד לקב"ה?
- ג. תנו דוגמאות למקרים ולמצבים שבהם קל / קשה לכבד את ההורים.

תלמוד בבלי, קידושין לא"א

- "בעו מיניה מרב עולא: עד היכן כיבוד אב ואם? אמר להם: צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד באשקלון ודמא בן נתניה שמו, פעם אחת בקשו חכמים פרקמטיא בשישים ריבוא שטר, והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו, ולא ציערו."
- א. מה דעתכם על מעשהו של דמא בן נתניה?
- ב. עד היכן מגיעה מצוות כיבוד הורים? האם יש לה גבולות (ומעבר להם – אין חובה לכבד)? נסו למצוא דוגמה לכבוד מיוחד או סיפור אישי הנוגע לכיבוד הורים או לגבולות כיבוד הורים.
- ג. האם יש לכם סיפור אישי על קושי שחוויתם בקיום מצוות כיבוד הורים ותהיו מוכנים לשתף בו את החברים? התרצו לספר מה עשיתם כדי להתגבר על הקושי?

תלמוד בבלי, קידושין לא ע"א

"כי אתא רב דימי אמר: פעם אחת היה לבוש סירקון של זהב והיה יושב בין גדולי רומי, ובאתה אמו וקרעתו ממנו, וטפחה לו על ראשו וירקה לו בפניו, ולא הכלימה."

- א. כיצד הייתם אתם מתנהגים אילו הייתם במקומו של האדם שאימו התנהגה כלפיו כך?
- ב. מה דעתכם על ההתנהגות שלו?
- ג. האם נתקלתם במקרים דומים למקרה המתואר בגמרא? התרצו לשתף?

תלמוד בבלי, קידושין לא ע"א

"תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש המאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם, ויש מטחינו בריחים ומביאו לחיי העולם הבא."

פירוש: יש בן שמאכיל את אביו אוכל טוב (פסיון הוא סוג של עוף שמן) אך עדיין אינו זוכה לחיי העולם הבא מכיוון שבעודו מאכילו מטעמים הוא מקניטו. ויש מי שמעבידו קשה ברחיים וזוכה לעולם הבא, וזאת משום שהוא נותן לאביו מלאכה קשה זו, כדי להצילו מלהישלח למקום שבו יעבידוהו קשה יותר במצוות המלך, והבן – הולך לעשות את עבודת המלך במקומו.

- א. מה המסר שהגמרא מעבירה דרך הסיפור הזה?
- ב. האם נתקלתם במקרים דומים למקרה המתואר בגמרא? התרצו לשתף?

